

dr Piotr Kurowski
Zakład Polityki Społecznej

Warszawa, 15 marca 2005 r.

Wysokość i struktura minimum egzystencji w 2004 r. *

Minimum egzystencji, zwane także minimum biologicznym, jest normatywnym modelem zaspakajania potrzeb bytowo-konsumpcyjnych na niskim poziomie. Koszyk minimum biologicznego wyznacza tak naprawdę najniższy standard życia – chodzi o wyznaczenie granicy, poniżej której występuje biologiczne zagrożenie życia oraz rozwoju psychofizycznego człowieka (Deniszczuk, Sajkiewicz 1997). W koszyku minimum egzystencji – w przeciwieństwie do kategorii minimum socjalnego – znajdują się jedynie wydatki pozwalające na tzw. *przeżycie*. Grupami potrzeb o największym znaczeniu są potrzeby mieszkaniowe oraz wyżywienie, stanowiąc ponad 80% całej wartości koszyka. Tym samym wskaźnik ten wyznacza dolne kryterium ubóstwa.

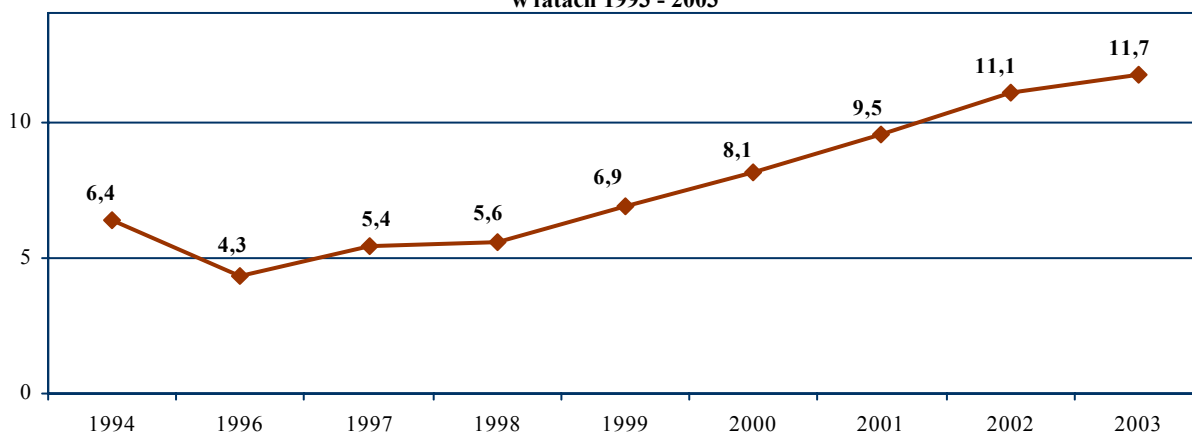
Zanim przedstawione zostaną szacunki koszyka za 2004 r., nie można pominąć wyników badań GUS w sprawie zasięgu ubóstwa mierzonego linią minimum egzystencji, prowadzonych we współpracy z IPiSS za rok poprzedni (por. GUS 2004). Proces, który powinien zwrócić szczególną uwagę zarówno *policy-makers*, jak i wszystkich partnerów społecznych, to niepokojący **wzrost odsetka ludności, których wydatki kształtują się poniżej minimum egzystencji**. Zjawisko to nabiera na sile od kilku już lat, a w 2003 r. było to już **11,7 % gospodarstw domowych, czyli blisko 4 miliony 470 tys. osób**.¹

Wiadomość o stosunkowo licznej grupie żyjącej w surowiej biedzie, znana jest już od kilku lat (por. Wykres 1). Mimo to, w świadomości społecznej wiedza na temat rosnącej grupy ubogich przyjmowana była z zaskoczeniem. Środki masowego przekazu, w przeciwieństwie do nastawienia ekspertów i działaczy społecznych, podawały tę informację w dość alarmującym tonie.

* Pełny tekst omówienia zamieszczono w miesięczniku **Polityka Społeczna** (nr 2/2005).

¹ Szacunki własne na podstawie danych demograficznych udostępnionych przez GUS.

Wykres 1. Udział osób poniżej granicy minimum egzystencji
w latach 1993 - 2003

Źródło: opracowanie własne na podstawie GUS 2004.

Podobnie jak w latach poprzednich, średnioroczną wartość koszyka w 2004 r. oszacowano na podstawie notowań cen udostępnionych przez Departament Statystyki Społecznej GUS.

Przeciętna wartość minimum egzystencji w ubiegłym roku dla samotnej osoby dorosłej kształtowała się na poziomie **371,20 zł**, zaś dla osoby w wieku emeryckim - **367,70 zł**. Dla najbardziej typowego gospodarstwa domowego, stanowiącego dominujący wzór rodziny w polskim społeczeństwie (małżeństwo z dwójką dzieci na utrzymaniu) oszacowana wartość koszyka wyniosła **1 210,10 zł**. W przypadku najliczniejszego gospodarstwa domowego branego pod uwagę w badaniach minimum egzystencji w 2004 r. wyniosło przeciętnie **1 550,40 zł** (por. Tabela 1).

Tabela 1. Wartość koszyka minimum egzystencji przeciętnie w 2004 r., w zł.

Wyszczególnienie	Gospodarstwa pracownicze						Gospodarstwa emeryckie	
	1-osobowe	2-osobowe	3-osobowe	3-osobowe	4-osobowe	5-osobowe	1-osobowe	2-osobowe
	M+K/2	M+K	M+K+D M	M+K+DS	M+K+ DM+DS	M+K+ DM+2xDS	M+K/2	M+K
Na jedną osobę w gospodarstwie								
Minimum egzystencji	371,2	305,8	288,0	317,1	302,1	310,1	367,7	302,3
Na całe gospodarstwo domowe								
Łącznie min. egz.	371,2	611,5	864,0	951,4	1 210,1	1 550,4	367,7	604,6
Z tego								
Żywność	133,2	266,5	376,0	431,0	540,5	705,0	125,7	251,5
Mieszkanie	206,8	284,4	400,4	400,4	522,8	638,5	206,8	284,4
Oświata i wychowanie	-	-	-	23,6	23,6	47,2	-	-
Pozostałe	31,2	60,6	87,6	96,4	123,2	159,7	35,2	68,7

Źródło: Obliczenia Instytutu Pracy i Spraw Socjalnych na podstawie danych Departamentu Statystyki Społecznej GUS.
Uwaga: Symbole użyte w tabelicy oznaczają odpowiednio: M – mężczyzna w wieku 25–60 lat, K – kobieta w wieku 25–60 lat, M+K/2 – wydatki na poziomie średniej arytmetycznej dla gospodarstwa mężczyzny i kobiety, DM – dziecko młodsze w wieku 4–6 lat, DS – dziecko starsze w wieku 13–15 lat. W przypadku gospodarstw emeryckich symbole M i K oznaczają odpowiednio mężczyznę i kobietę w wieku powyżej 60 lat.

W porównaniu do zeszłego roku łączna wartość koszyka wzrosła w 2004 r. o 4,6 – 5,0 punktów procentowych. W tym czasie wzrost cen towarów i usług konsumpcyjnych był niższy i wyniósł 3,5 punktu procentowego, co oznacza, że koszyk minimum egzystencji zyskał nieznacznie na wartości realnej.

Strukturę minimum egzystencji, przedstawia zbiorczo Tabela 2.

Tablica 2. Struktura minimum egzystencji przeciętnie w 2004 r., w %.

Wyszczególnienie	Gospodarstwa pracownicze						Gospodarstwa emeryckie	
	1-osobowe	2-osobowe	3-osobowe	3-osobowe	4-osobowe	5-osobowe	1-osobowe	2-osobowe
	M+K/2	M+K	M+K+D M	M+K+DS	M+K+ DM+DS	M+K+ DM+2xDS	M+K/2	M+K
Żywność	35,9	43,6	43,5	45,3	44,7	45,5	34,2	41,6
Mieszkanie	55,7	46,5	46,3	42,1	43,2	41,2	56,2	47,0
Oświata i wychowanie	0,0	0,0	0,0	2,5	1,9	3,0	0,0	0,0
Odzież i obuwanie	3,9	4,7	5,3	5,5	5,7	5,9	3,9	4,8
Pozostale	4,5	5,2	4,9	4,6	4,5	4,4	5,7	6,6
Razem	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Objaśnienia i źródło jak w tabeli 1.

Literatura

Deniszczuk L., Sajkiewicz B. (1997), *Kategoria minimum egzystencji*, w: Golinowska (1997).

Golinowska S. (1997), *Polska bieda II. Kryteria – Ocena – Przeciwdziałanie*, IPiSS, Warszawa.

GUS (2005): *Biuletyn Statystyczny*, Nr 1 (styczeń), GUS, Warszawa.

GUS (2004), *Sytuacja gospodarstw domowych w 2003 r. w świetle wyników budżetów gospodarstw domowych. Informacja sygnałna*, GUS, dostępna na stronie www.stat.gov.pl

Kurowski P. (2002), *Koszyki minimum socjalnego i minimum egzystencji – dotychczasowe podejście w: Kategorie i instrumenty interwencji państwa w sytuacji ubóstwa. (Czym jest minimum socjalne?)*, Konferencja 10.12.2002, Biuro Studiów i Ekspertyz Sejmu RP, Warszawa.